

Mit ér az impotencia, ha politikai?

VISSZHANG - XLVI. évfolyam 6. szám, 2002. február 8.

"S egyszer a könyve, kit tudja, a magyar értelmiség mai politikai impotenciájának ékes dokumentuma lesz" - zárja Szépfedelem című könyvemről írott kritikai méltatását Pályi András az ÉS január 25-i számában (A hatalom esztétikája). Egész bírálata stilisztikai megformáltságából, hanghordozásából kivehetőleg Pályi András e rezignált, mindazonáltal önostorozó zárómondatban nem exkluzíve, inkább inkluzíve (magát is belefoglalva) beszél a magyar értelmiség mai politikai impotenciájáról. De akár jól értem könyvem kritikusanak e látomásos retorikai gesztusát, e szomorú legyintést - "ez vagytok mi!" -, akár nem, mint e politikai impotencia díszpéldánya (s egyben öntudatos képviselője is!), illő tisztelettel meg kell kérdezzem tőle: hogyan érti azt, hogy az értelmiségnek (mint olyannak?, vagy csak, ha magyar?, itt és most?, mindörökkön-örökké?) politikailag potensnek kell lennie? Miben állana az értelmiség (közelebbről a magyar értelmiség) politikai potenciája ma? Mikor volt a magyar értelmiség politikailag potens és mi volt a hozadéka e politikai potenciának a szellemi kultúra területén? Szükséges-e, hogy a demokrácia (olyan-amilyen) és a nemzeti függetlenség (akkora-amekkora) normális modern körülményei között a magyar értelmiség politikailag potens legyen? Vannak-e ma a magyar értelmiségnek politikailag potens képviselői, és ha vannak, hol vannak - mely területeken fejtik ki potenciájukat és miképp? Nem elég-e, ha az értelmiség szellemileg potens? Lehet-e attól még szellemileg potens az értelmiség (és az értelmiségi), hogy politikailag impotens? Ha a politikát nem szűkítjük le a hatalmi politikára, vajon az értelmiség sajátos politikai potenciája nem épp szellemi potenciájában fejeződik-e ki? Persze, ha a szabadság "kis körei" elpattannak, a jog asztala felborul, a szellem napvilága elsötétül, ha tehát szorul a hurok, akkor az értelmiségiben, akárcsak bármely normális, félelmet nem ismerő magyar demokratában ágaskodni kezd a citoyen, és ilyenkor csakugyan a politikai merevedés jelei ütköznek ki rajta. Ez a merevedés azonban szenvedőleges, még ha a szabadság védelmében (így saját szabadsága védelmében) merevedik is meg ilyenkor politikailag a szellem. Ha tehát a magyar értelmiség visszanyerné régi politikai potenciáját, az vajon nem a magyar demokrácia és függetlenség halálának ékes bizonyítéka lenne? Akkor hát lehet, hogy a mindenkori utókor Utolsó Ítéletének fényében ez idő szerint nem is állunk olyan rosszul, s a mai magyar értelmiség politikai impotenciája legszebb dicsérete a magyar polgári demokráciának? Vagy annak már vége is van?